

Učilišta prema Zakonu o ustanovama

Šakić, Nikolina

Undergraduate thesis / Završni rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:124:048794>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-23**

Repository / Repozitorij:

[REFST - Repository of Economics faculty in Split](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET SPLIT

UČILIŠTA PREMA ZAKONU O USTANOVAMA
ZAVRŠNI RAD

Mentor:

Brnabić Ratko

Student:

Nikolina Šakić

Split, 2017.

Sadržaj

<u>1.UVOD</u>	1
<u>1.1.Definiranje problema istraživanja</u>	1
<u>1.2.Ciljevi istraživanja</u>	1
<u>1.3.Metode istraživanja</u>	1
<u>2.PRAVA I OBVEZE OSNIVAČA</u>	2
<u>2.1.Teorijski okviri ustanova</u>	2
<u>2.1.1. Definiranje ustanova</u>	2
<u>2.1.2. Vrste ustanova</u>	5
<u>2.1.3. Obrazovne ustanove</u>	9
<u>2.1.4. Zakonodavni okvir učilišta</u>	11
<u>2.1.5. Proces otvaranja učilišta</u>	17
<u>2.2. Prava i obveze osnivača</u>	22
<u>3.ORGANI USTANOVE</u>	24
<u>3.1.Upravno vijeće</u>	24
<u>3.2.Ravnatelj</u>	25
<u>3.3.Stručni voditelj</u>	27
<u>3.4.Stručno vijeće</u>	28
<u>3.5.Ostali organi ustanove</u>	29
<u>4.ZAKLJUČAK</u>	30
<u>SAŽETAK</u>	32
<u>SUMMARY</u>	32
<u>LITERATURA</u>	33
<u>POPIS ILUSTRACIJA</u>	35

1. UVOD

1.1. Definiranje problema istraživanja

Problem istraživanja u završnom radu je proučavanje procesa otvaranja učilišta i samog rada prema Zakonu o ustanovama. Zbog tog problema istraživanja će se posebna pozornost obratiti na Zakon o ustanovama, te na druge propise koji su navedeni uz pojedine odredbe tog Zakona.

1.2. Ciljevi istraživanja

Ciljevi istraživanja u završnom radu su na prvom mjestu definirati način na koji Zakon o ustanovama utječe na rad učilišta. Da bi se to moglo izvesti, treba postaviti cilj definiranja načina rada učilišta, obveza i prava osnivača, organe ustanove i tome slično.

1.3. Metode istraživanja

U radu se koriste sekundarni podaci sa Interneta, knjižnice i iz većeg broja različitih Zakona i Propisa, uz korištenje stručnih časopisa, knjiga i web stranicama pojedinih učilišta. Koriste se i publikacije koje se bave relevantnom temom učilišta.

U radu se koristi deskriptivna metoda, te metoda analize i sinteze.

2. PRAVA I OBVEZE OSNIVAČA

2.1. Teorijski okviri ustanova

Postoji velik broj ustanova, zbog čega je primjetan i velik broj različitih definicija. Ustanova se najjednostavnije može definirati kao organizacija koja je osnovana za religijske, obrazovne, profesionalne ili društvene ciljeve – odnosno za takve oblike svrhe tih ustanova.

2.1.1. Definiranje ustanova

Ustanove se mogu definirati na sljedeće načine, promatrano iz različitih aspekata samog termina *ustanova*:

- Ustanova kao organizacija, zaklada, društvo ili tome slično, koja je posvećena promicanju određenih aktivnosti ili programa, osobito javnog, obrazovnog ili dobrotvornog karaktera.
- Ustanova kao zgrada posvećena gore opisanim aktivnostima.
- Ustanova kao javno ili privatno mjesto za skrb ili zatočenje zatvorenika, osobito mentalnih bolesnika ili drugih osoba s tjelesnim ili duševnim oštećenjem.
- Ustavna u sociološkom smislu, kao dobro uspostavljen i strukturiran uzorak ponašanja ili odnosa koji se prihvaćaju kao temeljni dio kulture, kao što je primjerice brak (kao ustanova)
- Ustanova kao bilo koji utvrđeni zakon, običaj itd.
- Ustanova kao bilo koja poznata, dugotrajna osoba, stvar ili praksa.
- Ustanova kao čin pokretanja ili postavljanja odnosno osnivanja (iako se ustanova definirana u ovom kontekstu ne razmatra u završnom radu, svakako je neophodno pokazati i ovaj kontekst definiranja i tumačenja termina).

- Ustanova u kontekstu uspostave nekog zakona.

Institucije su stabilne, u pravilu poštovane – u kontekstu autoriteta – te imaju ponavljajuće obrasce ponašanja.¹ Preciznije rečeno, ustanove su u pravilu organizirane sa visokim stupnjem centralizacije odnosno birokracije, zbog čega dolazi do vrlo malih odstupanja u načinu obavljanja poslova unutar ustanova. Zbog toga dolazi do toga da ustanove imaju obrasce ponašanja (načina obavljanja poslova) koji se neprestano ponavljaju, i to vrlo često bez ikakvih uvođenja promjena u organizacijski sustav ustanove.

Obzirom na to da su ustanove strukture odnosno mehanizmi društvenog poretka, one upravljaju ponašanjem pojedinaca unutar određene zajednice. Institucije se identificiraju s društvenom svrhom, nadilazeći pojedince i namjere posredstvom pravila koja upravljaju životnim ponašanjem.²

Pojam 'institucija' obično se primjenjuje i na neformalne institucije kao što su carini ili obrasci ponašanja važni za društvo, te na određene formalne institucije koje su stvorili entiteti poput vlasti i javnih službi. Primarne ili meta-institucije su institucije kao što je obitelj koja je dovoljno široka da obuhvati druge institucije. To govori o tome da postoji velik broj različitih oblika institucija.

Značajno je primijetiti da razlog za to leži u tome što je svaka aktivnost koja se obavlja u društvu podložna organizacijskom djelovanju. Odnosno, za provođenje svake *planirane* aktivnosti je potrebno napraviti organizaciju zadataka, poslova i ciljeva, a upravo njihovim formiranjem kao rezultat nastaje organizacija – odnosno institucija u kontekstu organizacije kao organiziranog djelovanja članova društva.

¹ [Huntington, Samuel P.](#) (1965). [Political Development and Political Decay](#). World Politics. 17 (3), str. 394.

² [Social Institutions](#). [Stanford Encyclopedia of Philosophy](#). Retrieved 30 January 2015.

Ustanove su kao strukture i mehanizmi društvenog poretka glavni predmet studija društvenih znanosti kao što su politička znanost, antropologija, ekonomija i sociologija³. Ustanove su i predmet mnogih Zakona, te predstavljaju formalni mehanizam za stvaranje političke vladavine i izvršenje.

Kao što je prethodno opisano, ljudi mogu namjerno i planirano stvoriti pojedinačne, formalne organizacije koje se obično nazivaju ustanovama - ali se razvoj i funkcija institucija u društvu općenito može smatrati instancom nastanka. To jest, institucije se pojavljuju, razvijaju i funkcioniraju u obliku socijalnog samorazumijevanja izvan svjesnih namjera pojedinaca koji su uključeni u njezino funkcioniranje.

Kao mehanizmi društvene interakcije, ustanove koje se manifestiraju u formalnim organizacijama te u neformalnom društvenom poretku i organizaciji, odražavaju ljudsku psihologiju, kulturu, navike i običaje i obuhvaćaju subjektivno iskustvo pojedinaca. Formalne ustanove eksplicitno postavljaju nadležna tijela, a neformalne su općenito nepisana društvena pravila, norme i tradicije.

Primarne ustanove su ustanove koje obuhvaćaju mnoge druge institucije, formalne i neformalne, kao što su primjerice obitelj, vlada, gospodarstvo, obrazovanje, religija i tome slično. Najvažnije ustanove, kao što je primjerice financijska ustanova (institucija), obuhvaćaju mnoge formalne organizacije, uključujući banke, državne riznice i burze, koje se mogu nazvati ustanovama.

U subjektivnim iskustvima koja usmjeravaju ljude u njihovom cilju za ostvarenjem osobnoga blagostanja i osnovnih životnih potreba, neke ustanove su sposobne i imaju ovlasti za uvođenje papirnatih valuta s određenom vrijednošću i na taj način uspijevaju potaknuti milijune ljudi u proizvodnju i trgovinu u potrazi za ekonomskim ciljevima. To je jedan od najboljih primjera ustanova i njihove važnosti u svakodnevnom životu ljudi.

³ Durkheim, Émile (1895): *The Rules of Sociological Method* 8th edition, trans. Sarah A. Solovay and John M. Mueller, ed. George E. G. Catlin (1938, 1964 izdanje), str. 45.

2.1.2. Vrste ustanova

Oblici ustanova su sljedeći:

- Obitelj,
- Religija,
- Društvene skupine,
- Ekonomski sustavi,
- Pravni sustavi,
- Kaznenopravni sustavi,
- Masovni mediji,
- Obrazovanje,
- Obrazovne ustanove,
- Medicina,
- Vojne ustanove,
- Industrija,
- Civilno društvo i nevladine organizacije i tome slično.

Iako se neke od spomenutih oblika ustanova ne tiču izravno tematike završnog rada, ipak su važne te ih je potrebno istaknuti kako bi se pravilno i točno prikazao kontekst i značenje termina ustanova, ali i njihova podjela na moguće vrste odnosno oblike.

Jedna od važnijih su društvene skupine kao ustanova, a odnosi se na skupinu vršnjaka je čiji članovi imaju zajedničke interese, društvene pozicije i dob. Na ovaj način djeca (ali i odrasli koji su pripadnici nekih društvenih skupina) mogu pobjeći od nadzora i naučiti sami formirati

odnose. Utjecaj vršnjačke grupe tipično se vrši tijekom adolescencije, međutim skupine vršnjaka uglavnom utječu samo na kratkoročne interese za razliku od obitelji koja ima dugoročni utjecaj.

Na ovaj način opisane društvene skupine kao ustanove imaju iste ciljeve i ulogu kao i bilo koja druga ustanova, a to je organizacija nekog zajedničkog djelovanja na planiran i smislen način. Unutar ustanove se definiraju određena pravila te pisane i nepisane zakonitosti (pravila ponašanja) koja ako se prekrše odnosno ne poštuju, član skupine (ustanove) može biti izbačen iz iste.

Ekonomski sustavi također predstavljaju ustanove. Ekonomski sustavi diktiraju prihvatljivu alternative za potrošnju (ponudom na tržištu), diktiraju društvene vrijednosti potrošačkih alternativa (ponude), uspostavljanje dominantnih vrijednosti (putem marketinga) te diktiraju prirodu sudjelovanja u potrošnji (pojedinaac sa više novčanih jedinica ima *spособnost* / mogućnost da si priušti veći broj proizvoda).

Takav oblik ustanova može potaknuti rast gospodarstva, a unutar same ekonomske (poslovne i proizvodne) organizacije, može potaknuti veći stupanj centralizacije i međuovisnosti, što diktiraju vlasnici i menadžeri ovakve ustanove. Dok kapitalizam potiče centralizaciju i birokraciju u ustanovama, socijalizam potiče demokratski sustav, te hijerarhiju ovlasti odozdo prema gore od strane ljudi i njihovih zajednica.

Kaznenopravni sustav kao ustanova organizira i odnosima zatvorenika, stražara (i drugih članova zajednice u zatvoru), te zakonodavne i izvršne vlasti. Svi članovi tog sustava formiraju svoje zajednice i stvaraju vlastite društvene norme, što je još jedan pokazatelj toga da se pod ustanovom općenito govoreći, misli na organizirani sustav pojedinaca sa nekim zajedničkim karakteristikama oko kojih se organiziraju aktivnosti i (pisana i nepisana) pravila.

Stražari u tom slučaju služe kao nadzor koji ima za cilj osiguravanje discipline i poštivanja pravila, i na taj način pružaju sigurnost drugim članovima ustanove. Nadalje, učenje se samo po sebi ne može promatrati kao ustanova u kontekstu u kojem se ona do sada promatrala u ovom radu, ali samo učenje dovodi do potrebe za formiranjem ustanova kao što su primjerice obrazovne ustanove i istraživačke zajednice.

Obrazovne ustanove predstavljaju škole (predškolska, osnovna/osnovna, srednja škola, visoka škola, fakultet itd.). Istraživačka zajednica se odnosi na akademsku zajednicu i Sveučilišta, a uz nju se usko vežu istraživački instituti.

Civilno društvo ili nevladine organizacije su također ustanove, a to mogu biti dobrotvorne organizacije, različite skupštine, političke stranke, udruge, virtualne zajednice i tome slično.

Ustanove se prema vrstama mogu podijeliti na formalne i neformalne.

Neformalne ustanove oblikuju formalne institucionalne ishode i to na manje vidljiv način nego formalne ustanove. To ostvaruju stvaranjem ili jačanjem poticaja za poštivanje formalnih pravila. Drugim riječima, one mogu dovesti do širokog omogućavanja i ograničavanja koja se inače pripisuju formalnim institucijama.⁴

Znanstvenici su prepoznali da su norme koje se temelje na formalnim ustanovama izrazito važne. Stabilnost na primjer predsjednika, nije samo proizvod propisanih pravila iz Ustava, nego je također ukorijenjena u neformalnim pravilima, kao što je njegova uloga za sprječavanjem formalne provjere i nadzora te zaštite od pogoršanja kod na primjer teških sukoba među granama vlasti.

Oblik neformalnih pravila formalnih institucionalnih ishoda u područjima poput zakonodavstva su primjerice politika, pravosudna politika, stranačka organizacija, kampanja vezana za financije, promjene režima, federalizam, javna uprava, izgradnja države i tome slično.

Razmatranje neformalnih pravila je također vrlo važno za razumijevanje načina na koji funkcioniraju neformalne ustanove. U neformalnim ustanovama se pravila ponašanja znatno razlikuju od onih u formalnim. Iako je riječ o neformalnim ustanovama, ne podrazumijevaju sve neformalne institucije neformalno ponašanje. Pravila ponašanja su proizvod raznih poticaja od strane drugih članova ustanove, ali nijedna ustanova ne može funkcionirati bez formalnih pravila.

⁴ Stokes, Susan C. 2003. Do informal institutions make democracy work? Accounting for accountability in Argentina. Paper presented at the conference Informal Institutions and Politics in Latin America, Kellogg Institute for International Studies, University of Notre Dame, str. 24-25.

Formalne institucije se smatraju temeljnim institucijama, a organizacijama pružaju temelje na kojima one djeluju. Neki od primjera takvih institucija su ustanove koje reguliraju primjerice pravo na imovinu i koja reguliraju odnose stranaka prilikom provedbe različitih oblika ugovora. Jednostavno rečeno, formalne ustanove pružaju veću sigurnost i stroža pravila od neformalnih.

Temeljne ustanove poput Ustava i vladavine prava pridonose političkoj stabilnosti, sprečavaju korupciju, povećavaju učinkovitost javnog sektora i štite privatna vlasnička prava od zlouporabe privatnih stranaka ili vlade. Neke druge formalne ustanove uključuju zakone i propise i organizacije koje ih stvaraju i provode, kao što su vladine agencije i pravni sustav.

Formalne ustanove u današnje vrijeme postaju sve važnije u odnosu na neformalne institucije, a razlog je ponajviše u tome što se mogućnost razmjene na tržištu sve više širi i produbljuje, pa je potrebno da takve institucije reguliraju odnose između stranaka.

Razlozi su i u tome što uspostavljanje formalnih institucija ima visoke fiksne troškove, ali niske granične troškove, dok neformalne institucije uključuju visoke granične troškove. Povećana specijalizacija i podjela rada u formalnim ustanovama je također veća nego u neformalnim, a takav način organizacije ustanove može dovesti do boljeg formaliziranja političkih, pravosudnih i ekonomskih pravila.

Društva sa slabim formalnim institucijama ne samo da dugoročno rastu sporije, već imaju veću volatilnost. Snažne – formalne – ustanove su povezane sa visokim razinama realnog dohotka po stanovniku budući da oblikuju sveukupne uvjete za ulaganja i rast. Primjerice, u društvima gdje su korupcija i prisvajanje privatne imovine česti, potencijalni prinosi na ulaganja se smanjuju i eventualno se mogu eliminirati.

Politička kontrola resursa može također ograničiti u kojoj mjeri tvrtke mogu osigurati inpute koje su im potrebne za proizvodnju. Formalne ustanove također utječu i na ravnotežu diverzijskih i produktivnih aktivnosti u društvu, a zemlje s poviješću institucija koje podržavaju produktivne aktivnosti poput akumulacije kapitala, stjecanja vještina, izuma i prijenosa tehnologije, proizvode mnogo veću razinu proizvodnje po radniku.

Kratko rečeno, formalne institucije uključuju političke ustanove (one koje određuju strukturu države i postupke procesa donošenja političkih odluka) i gospodarske (one koji određuju imovinska i ugovorna prava te time smanjuju troškove transakcija).

2.1.3. Obrazovne ustanove

Pod obrazovanjem se podrazumijevaju nastava i učenje, pri čemu se ovi procesi odvijaju na istim ili različitim lokacijama.⁵ Ovako shvaćeno obrazovanje na predstavlja širi pojam jer pored učenja podrazumijeva i izvođenje nastave.

Obrazovne ustanove u Republici Hrvatskoj su sljedeće:

- Glazbene škole,
- Sveučilišta,
- Srednje škole,
- Osnovne škole,
- Vrtići.

Za ovaj završni rad su relevantna Sveučilišta, odnosno svi oblici učilišta. To su primjerice Sveučilišta i Veleučilišta. Riječ je o ustanovama učilištima, koji se promatraju u kontekstu visokoškolskog obrazovanja.

Obrazovne ustanove podrazumijevaju postojanje profesora i studenata, koji se mogu ali ne moraju nalaziti na istim lokacijama (npr. učenje na daljinu). „S obzirom da se profesor i studenti ne nalaze na istim lokacijama, stjecanje znanja, kao i njihova međusobna interakcija, vrše se uz pomoć računala.“⁶ Pored postojanja prostorne razdvojenosti, obrazovanje na daljinu može karakterizirati i vremenska razdvojenost. Tako ovisno o vidu interakcije, postoje dvije kategorije obrazovanja na daljinu: sinkronizirano i asinkronizirano.“⁷

⁵ The Pennsylvania State University , Glossary of Distance Education Terms, <https://courses.worldcampus.psu.edu/public/faculty/DEGlossary.shtml> (25.08.2017.)

⁶ Blažič M. (2007) Didactical dimensions of e-education, Electronic Services – Opportunities and Obstacles, School of Business and Management, Novo Mesto, str. 105-114.

⁷ King, F. B., Young, M.F., Drivere-Richmond, K. & Schrader, P.G. (2001): Defining Distance Learning and Distance Education. AACE Journal, 9(1), 1-14. Norfolk, VA: AACE

Učenje na daljinu je specifično pošto je ono oblik učenja novog doba, odnosno tek se nedavno počeo razvijati i biti dostupan studentima i profesorima.

Takav oblik učenja podrazumijeva sljedeće prednosti:⁸

- Fleksibilnost,
- Pružanje dodatnog vremena za razmišljanje,
- Anonimnost,
- Nepostojanje ograničenja vezanog za vremenske zone,
- Isplativost.

Zbog ovih prednosti, takav oblik učenja je sve popularniji. Neovisno o tome da se interakcija studenata i profesora odvija na istoj lokaciji, ciljevi učilišta kao obrazovne ustanove su isti.

„Cilj sustava kvalitete na visokoškolskoj ustanovi je zadovoljan student kroz dobiveno pozitivno iskustvo na toj ustanovi - od prijave za upis, preko predavanja, ispita i diplome sve do zapošljavanja i cjeloživotnog obrazovanja.“⁹

Osnovni ciljevi kvalitete visokoškolske ustanove su sljedeći:¹⁰

- spremnost za ispunjenje obrazovne i istraživačke funkcije,
- kvaliteta kao cilj (rad bez grešaka);
- zadovoljstvo korisnika usluga (studenti i društvena zajednica);
- težnja izvrsnosti;
- veća vrijednost za uloženi novac;
- transformacija ustanove;
- poboljšanje ustanove,

⁸ Čamilović, D. (2013): Visokoškolsko obrazovanje na daljinu, Vitez-Tuzla-Zagreb-Beograd-Bukurešt, 15(15), str. 3.

⁹ Puška, A., Stanišić, D., Maksimović, A. (2015): Utjecaj sustava kvaliteta na zadovoljstvo i odanost studenata VŠ Empirica, Praktični menadžment, 4(1), str. 16.

¹⁰ Ibidem.

- kvaliteta kao instrument unapređenja efikasnosti.

2.1.4. Zakonodavni okvir učilišta

Zakonodavni okvir učilišta podrazumijeva Zakone/Pravilnike prikazane u sljedećoj tablici:

Tablica 1. Zakoni i Pravilnici kojima podliježe organizacija učilišta

NAZIV	NN
Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju	(NN 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15)
Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju	(NN 94/2013, 22.7.2013.)
Zakon o osiguravanju kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju	(NN 45/09)
Zakon o priznavanju inozemnih obrazovnih kvalifikacija	(NN 158/2003, 198/2003, 138/2006 i 045/2011).
Zakon o potvrđivanju Konvencije o priznavanju visokoškolskih kvalifikacija u području Europe	(NN 9/02, 15/02)
Zakon o akademskim i stručnim nazivima i akademskom stupnju	(NN 107/07)
Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o akademskim i stručnim nazivima i akademskom stupnju	(NN 118/12)
Zakon o reguliranim profesijama i priznavanju inozemnih stručnih kvalifikacija	(NN 82/15)
Pravilnik o uvjetima za izbor u znanstvena zvanja (	NN 28/17)
Pravilnik o uvjetima za izbor u znanstvena	NN 84/05, 100/06, 138/06, 42/07, 120/07, 71/2010,

zvanja (	116/2010, 38/11 - pročišćeni tekst)
Pravilnik o sadržaju dopusnice, te uvjetima za izdavanje dopusnice za obavljanje djelatnosti visokog obrazovanja, izvođenje studijskih programa i reakreditaciju visokih učilišta	(NN 24/10)
Pravilnik o uvjetima za izdavanje dopusnice za obavljanje znanstvene djelatnosti, uvjetima za reakreditaciju znanstvenih organizacija i sadržaju dopusnice	(NN 83/2010).
Pravilnik o uvjetima i postupku za izdavanje dopusnice za obavljanje znanstvene djelatnosti	(NN 97/07)
Pravilnik o vrednovanju znanstvenih organizacija	(NN 39/05, 104/08)
Pravilnik o znanstvenim i umjetničkim područjima, poljima i granama	(NN 118/09)
Pravilnik o ustroju i načinu rada područnih vijeća i matičnih odbora	(NN 28/17)
Pravilnik o ustroju i načinu rada područnih vijeća i matičnih odbora	(NN 76/05, 113/05 - Odluka USRH, 118/05, 55/09, 38/10, 40/11, 123/12, 32/13 i 34/13)
OSTALI PRAVILNICI	
Pravilnik o sadržaju, načinu i postupku popunjavanja Nacionalne baze podataka o reguliranim profesijama	
Priručnik za korisnike Baze podataka o reguliranim profesijama i priznavanju inozemnih stručnih kvalifikacija u Republici Hrvatskoj	
Pravila o uvjetima, postupku prijave, provedbi ispita za upis i rangiranju kandidata na studijske programe	

Pravilnik o polaganju državne mature
Pravilnik o studentskoj ispravi
Pravila o uvjetima za upis na diplomske studijske programe

Izvor: Dostupno na: <https://www.azvo.hr/hr/o-nama/propisi> (09.09.2017.)

Nadalje, Zakonodavni okvir učilišta pretpostavlja i sljedeće propise:¹¹

- Statut Agencije za znanost i visoko obrazovanje,
- Poslovnik o radu Akreditacijskog savjeta Agencije za znanost i visoko obrazovanje,
- Poslovnik o radu Upravnog vijeća Agencije,
- Kodeks ponašanja Akreditacijskog savjeta,
- Zakon o pravu na pristup informacijama,
- Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o pravu na pristup informacijama (NN 85/15),
- Kodeks savjetovanja sa zainteresiranom javnošću u postupcima donošenja zakona, drugih propisa i akata.

Međunarodni propisi kojima podliježu učilišta su:¹²

- Europski standardi i smjernice za osiguravanje kvalitete
- Europski pristup osiguravanju kvalitete združenih studija

¹¹ Dostupno na: <https://www.azvo.hr/hr/o-nama/propisi> (09.09.2017.)

¹² Ibidem.

2.1.4.1. Zakon o ustanovama

Zakon o ustanovama definira ustanovu kao pravnu osobu koja se osniva za trajno obavljanje djelatnosti odgoja i obrazovanja, znanosti, kulture, informiranja, športa, tjelesne kulture, tehničke kulture, skrbi o djeci, zdravstva, socijalne skrbi, skrbi o invalidima i druge djelatnosti, ako se ne obavljaju radi stjecanja dobiti.

Zakon o ustanovama posebno propisuje naziv ustanove / učilišta, način osnivanja, djelatnost, ustrojstvo i organe ustanove, opće akte, imovinu ustanove i njezinu odgovornost za obveze, javnost rada i nadzor nad radom ustanove, prestanak rada ustanove i tome slično.

Prema Zakonu o ustanovama, učilište može obavljati i druge djelatnosti osim onih koje su upisane u sudski registar prilikom osnivanja. Postoje neke djelatnosti koje se ne mogu obavljati bez dozvole ili nekog drugog oblika zakonskog dopuštenja za obavljanjem, pa je takve djelatnosti potrebno prijaviti.

Djelatnosti koje ustanova smije obavljati iako djelatnost nije registrirana, se odnosi na djelatnosti koje su u uskoj svezi sa upisanim / registriranim djelatnostima. Prema Zakonu svaka ustanova može imati jednu ili više podružnica, a djelatnost podružnice obavezno mora biti definirana prilikom osnivanja ustanove, pa se djelatnost podružnice definira aktom o osnivanju ustanove.

Isto tako je vrlo važno istaknuti opće akte ustanove koje također definira ovaj zakon. Naime, statutom ustanove se pobliže utvrđuje ustrojstvo, ovlasti i način odlučivanja pojedinih organa, te uređuju druga pitanja od značenja za obavljanje djelatnosti i poslovanje ustanove.¹³ Statut ustanove predstavlja najvažniji akt.

Taj statut donosi upravno vijeće, ali osim njega donosi i druge akte. Bitno je istaknuti da statut ili neki drugi akti ustanove postaju važeći tek kada se javno objave na vidljivom mjestu u ustanovi, kako se ne bi kršila prava članova ustanove na koje se odnose pojedini akti.

¹³ Zakon o ustanovama, NN 76/1993, čl. 53.

Iako ustanove obavljaju svoju djelatnost sa primarnim ciljem edukacije, a ne profita, ipak podliježu zakonima o trgovačkim društvima. Odnosno, ovakve ustanove moraju prikupljati sredstva za rad.

Sredstva za rad koja se pribavljaju od osnivača ustanove, mogu biti stečena pružanjem usluga i prodajom proizvoda ili pribavljena iz drugih izvora, a takva sredstva čine imovinu ustanove koja se posebno mora definirati, odnosno poznavati prava i obveze te zakone i propise o upravljanju imovinom ustanove.¹⁴

Ako u obavljanju svoje djelatnosti ustanova ostvari financijsku dobit, ta se dobit upotrebljava isključivo za obavljanje i razvoj djelatnosti ustanove u skladu s aktom o osnivanju i statutom ustanove¹⁵, odnosno podrazumijeva i isplatu plaća, nabavku materijala za pravilo funkcioniranje ustanove i tome slično, ali Zakon ne dopušta da se ta dobit koristi za aktivnosti koje nisu definirane prilikom osnivanja ustanove.

Ipak, osnivač ustanove može odlučiti da dobit ustanove upotrijebi za razvoj i obavljanje djelatnosti druge ustanove kojoj je osnivač,¹⁶ dakako jedino ukoliko je riječ o ustanovi sa istom ili sličnom djelatnosti.

Prema Zakonu o ustanovama, njezin rad je javan. To znači da je ista dužna građane, pravne osobe i druge korisnike pravodobno i na pogodan način obavještavati o uvjetima i načinu davanja svojih usluga i obavljanju poslova iz djelatnosti za koju je ustanova osnovana, odnosno dužna je odmah ili iznimno u primjerenom roku dati svakom građanu, pravnoj osobi i drugom korisniku, na njihov zahtjev, obavještenje o uvjetima i načinu pružanja svojih usluga i obavljanju poslova iz djelatnosti za koju je ustanova osnovana, dati mu potrebne podatke i upute.¹⁷

Zakon propisuje da je nad radom ustanove potrebno provođenje posebnog nadzora. Odnosno, obzirom da je njezin rad definiran kao javan, potrebno je da se posebno obrati pozornost na način rada ustanove, te da se kontroliraju njezini unutrašnji procesi i njezino djelovanje.

¹⁴ Ibidem., čl. 57.

¹⁵ Ibidem.

¹⁶ Ibidem.

¹⁷ Ibidem., čl. 61.

Ako ustanova učestalo donosi opće akte suprotne Ustavu, zakonu ili drugom propisu, ili učestalo čini teže povrede zakona ili drugog propisa u obavljanju djelatnosti radi koje je osnovana ili ostvaruje dobit a ne postupi prema odredbama članka 57. stavka 2. i 3. ovoga Zakona, tijelo iz članka 64. ovoga Zakona obavijestit će o tome osnivača ustanove i istodobno će predložiti sudu kod kojeg je ustanova upisana u registar ustanova da donese presudu o ukidanju ustanove. Sud u tom slučaju postupa sukladno propisima o ukidanju trgovačkog društva.¹⁸

Odnosno, prema članku 57. st. 2. 3., propisuju da ako u obavljanju svoje djelatnosti ustanova ostvari dobit, ta se dobit upotrebljava isključivo za obavljanje i razvoj djelatnosti ustanove u skladu s aktom o osnivanju i statutom ustanove, te da osnivač ustanove može odlučiti da dobit ustanove upotrijebi za razvoj i obavljanje djelatnosti druge ustanove kojoj je osnivač.

Ako se tako ne postupi, prema čl. 64. nadzor nad zakonitošću rada ustanove i općih akata obavlja nadležno ministarstvo, ako zakonom nije određeno da nadzor obavlja drugo tijelo državne uprave, a na nadzor nad općim i pojedinačnim aktima te drugim poslovima koji se u javnoj ustanovi obavljaju na temelju javne ovlasti primjenjuju se propisi kojima se uređuje sustav državne uprave.

¹⁸ Ibidem, čl. 65.

2.1.5. Proces otvaranja učilišta

Učilište se prilikom otvaranja upisuje u sudski registar, jednako kao i bilo koje poduzeće koje se otvara, ali sa tom razlikom što se učilište ne osniva radi ostvarivanja profita. Učilište upisom u registar stječe svojstvo pravne osobe, a gubi ga ispisom iz istog.

Učilište može osnovati domaća i strana fizička i pravna osoba, ako za obavljanje određene djelatnosti ili za određene ustanove nije zakonom drugačije određeno.¹⁹

Nadalje, učilište se stanova osniva se za obavljanje djelatnosti ili dijela djelatnosti iz članka 1. stavka 2. ovoga Zakona ako je zakonom određeno da se ona obavlja kao javna služba, te se može osnovati i za obavljanje djelatnosti ili dijela djelatnosti koja nije određena kao javna služba, ako se one obavljaju na način i pod uvjetima koji su propisani za javnu službu.²⁰

Prema istom Zakonu, djelatnosti koje učilište može obavljati je definirano člankom 1. stavkom 2., odnosno može trajno obavljati djelatnosti odgoja i obrazovanja, znanosti, kulture, i tome sličnih djelatnosti.

Samo otvaranje učilišta znači da se na tu pravnu osobu ne primjenjuju samo propisi i zakoni takvih ustanova – koji su povezani sa obrazovanjem, kulturom, športom i tome slično – nego se primjenjuju i propisi iz trgovačkog prava, odnosno propisi o trgovačkim društvima.

Iako učilište nije profitna organizacija, neophodno je da ono upravlja financijskim sredstvima na najbolji mogući način kako bi moglo dugoročno opstati bez ispisa iz registra zbog nepravilnog upravljanja novčanim sredstvima. Dakle, učilište jednako kao i profitno poduzeće mora imati proračun odnosno ima rashode, za koje je potrebno osigurati stalne izvore prihoda.

Nadalje, treba istaknuti kako učilište može osnovati:²¹

1. Republika Hrvatska,
2. općina, grad, županija i Grad Zagreb (u daljnjem tekstu: jedinica lokalne samouprave) u okviru svoga samoupravnog djelokruga a sukladno zakonu,

¹⁹ Zakon o ustanovama, NN 76/1993, čl. 5.

²⁰ Ibidem, čl. 6-7.

²¹ Ibidem, čl. 7.

3. druga fizička i pravna osoba ako je to zakonom izrijeком dopušteno,
4. jedinica lokalne samouprave i fizička i pravna osoba, ako je to zakonom izrijeком dopušteno.

Iako se u kontekstu ovog Zakona definira da navedeni mogu osnovati ustanovu, sam termin *ustanova* se odnosi i na učilišta, pa se može tumačiti u tom kontekstu.

Učilište može imati više podružnica (zgrada, centara i slično) ili se može privremeno ili stalno ograničiti na samo jednu podružnicu.

Zakon definira podružnicu kao ustrojbenu jedinicu ustanove za koju je aktom o osnivanju ustanove ili statutom ustanove određeno da obavlja dio djelatnosti ustanove i da sudjeluje upravnom prometu, te navodi da ona nije pravna osoba, ali svojom djelatnošću i poslovanjem prava i obaveze stječe ustanova. Obavlja djelatnost i posluje pod nazivom ustanove i svojim nazivom, i mora pri tome navesti svoje sjedište i sjedište ustanove. Podružnica ustanove / učilišta se upisuje u sudski registar ustanova. Prijavu za upis podružnice podnosi ustanova.²²

Ovdje treba istaknuti da se učilište osniva aktom o otvaranju ustanove/učilišta, a donosi ga osnivač:²³

- ako je osnivač RH, ona učilište osniva zakonom i uredbom Vlade Republike Hrvatske, te rješenjem ministarstva ako je to zakonskom izrijeком propisano,
- ako je osnivač jedinica lokalne samouprave, onda ga osniva odlukom svog predstavničkog tijela,
- ako su osnivači dvije ili više jedinica lokalne samouprave, akt o osnivanju donose zainteresirane jedinice u obliku sporazuma, kojim se utvrđuju međusobna prava i obveze sukladno zakonu,
- ako su osnivači druge pravne i fizičke osobe, tada ga osnivaju odlukom o osnivanju.

²² Ibidem., čl. 9.

²³ Ibidem., čl. 12.

Nadalje, prilikom osnivanja je potrebno navesti osnovne podatke učilišta, kao što su sljedeći:²⁴

- naziv i sjedište osnivača,
- predmet djelatnosti ustanove,
- naziv i sjedište podružnice,
- predmet djelatnosti podružnice.

Prilikom osnivanja učilišta je potrebno da osnivač imenuje privremenog ravnatelja ustanove, koji je ovlašten pod nadzorom osnivača obaviti pripreme za početak rada ustanove, a posebno pribaviti potrebne dozvole za početak rada, te podnijeti prijavu za upis u sudski registar ustanova. Osnivač može i sam obaviti pripreme za početak rada ustanove i podnijeti prijavu za upis u sudski registar ustanova.²⁵

Treba istaknuti da kod osnivanja trgovinskih društava postoji više oblika i vrsta društava, te da pritom svaki taj oblik podrazumijeva različita prava i obveze: po pitanu odgovornosti i prava osnivača i članova društva, po pitanju imovine i tome slično. Kada je riječ o osnivanju učilišta kao obrazovne ustanove, ona za svoje obveze odgovara cijelom svojom imovinom, odnosno u slučaju nepodmirenja obveza može biti otuđena.

Osnivač ustanove solidarno i neograničeno odgovara za njene obaveze.²⁶

Osim Zakona o ustanovama, osnivanje učilišta se definira i uređuje Pravilnikom o mjerilima i kriterijima za osnivanje visokih učilišta. Naime, učilište ne može započeti s obavljanjem djelatnosti obrazovanja dok ne dobije dopusnicu i bude upisano u Upisnik (visokih) učilišta, a visoko učilište odnosno njegov osnivač mora podnesti ministru znanosti, obrazovanja i športa zahtjev za izdavanje dopusnice za obavljanje djelatnosti visokih učilišta.²⁷

Da bi se učilište moglo osnovati, potrebno je prilikom osnivanja i definiranja djelatnosti – kao što je već opisano – priložiti:²⁸

²⁴ Ibidem, čl. 14.

²⁵ Ibidem., čl. 15.

²⁶ Ibidem., čl. 59.

²⁷ Pravilnik o mjerilima i kriterijima za osnivanje visokih učilišta, NN 9/2005, čl. 2.

²⁸ Ibidem., čl. 3.

- akt o osnivanju visokog učilišta,
- studijske programe za studije koje će visoko učilište ustrojavati i izvoditi,
- dokaze o nastavnom i drugom osoblju,
- dokaze o osiguranju adekvatnog prostora i opreme za obavljanje djelatnosti u ovisnosti o vrsti te djelatnosti. Pod dokazima se smatraju sve vjerodostojne isprave o vlasništvu, pravu korištenja, zakupu i drugoj valjanoj pravnoj osnovi na temelju kojeg se koristi prostor i oprema,
- dokaze o izvorima osiguranih financijskih sredstava za obavljanje djelatnosti.

Na taj način se osigurava da se učilište osnuje po zakonu te da se eliminiraju problemi koji bi mogli kasnije nastati ako se pravilno ne reguliraju i ako se pri osnivanju izbjegne poštivati zakon ili neke dijelove zakona.

Prilikom osnivanja učilišta je potrebno definirati neke od važnijih stavki koje će kasnije biti presudne za rad učilišta, te koje se poznaju i mogu poznavati već prilikom samog osnivanja. To je definiranje studijskog programa, nastavnog i drugog osoblja, prostora i opreme, te novčanih sredstava za rad.

Nakon što je osnivač učilišta ispunio, definirao i predao sve navedeno prema spomenutom Pravilniku za osnivanje, predaje zahtjev za otvaranjem ministru koji kroz 30 dana konzultira NCCVO (Nacionalni centar za visoko obrazovanje) u vezi zaprimljenog zahtjeva za osnivanje.

Nacionalno vijeće provodi stručno vrednovanje predloženih studijskih programa i ostalih elemenata priloženih uz zahtjev za izdavanje dopusnice te u roku od tri mjeseca daje ministru mišljenje o osnivanju visokog učilišta i predlaže ministru izdavanje ili uskraćivanje dopusnice. Na temelju pozitivnog mišljenja Nacionalnog vijeća, ministar izdaje dopusnicu u roku od mjesec dana.²⁹

²⁹ Pravilnik o mjerilima i kriterijima za osnivanje visokih učilišta, NN 9/2005, čl. 4.

Nakon što se odobri predani zahtjev, učilište može dobiti dopusnicu za obavljanje djelatnosti i izvođenje određenih studija i programa ako ima:³⁰

- Studijski program za sveučilišne odnosno stručne studije kvalitetom sukladan standardima država Europske unije što znači da je:
- Potreban broj nastavnog i drugog osoblja s odgovarajućom znanstvenom i stručnom kvalifikacijom, u skladu sa standardnim opterećenjem nastavnih obveza utvrđenih kolektivnim ugovorom za visoko obrazovanje, pri čemu ima zaključen ugovor o radu s punim radnim vremenom s najmanje polovicom potrebnog broja nastavnika u slučaju sveučilišta, odnosno ako ima zaključen ugovor o radu s punim ili nepunim radnim vremenom s najmanje polovicom potrebnog broja nastavnika u slučaju veleučilišta ili visoke škole.
- Osiguran odgovarajući prostor i opremu, u skladu s brojem studenata koje visoko učilište namjerava upisati i potrebama kvalitetnog studiranja.
- Osigurana potrebna novčana sredstva za rad, uključivši i osigurano jamstvo radi osiguranja nastavka i dovršenja studija za slučaj prestanka rada privatnoga visokog učilišta ili prestanka izvođenja određenog studija na privatnom visokom učilištu.

Sveučilištu koje nema u radnom odnosu najmanje polovicu potrebnog broja nastavnika, a veleučilištu i visokoj školi najmanje jednu trećinu, može se izdati dopusnica uz uvjet da, u razdoblju od pet godina ravnomjerno zapošljava nastavnike do potrebnog broja i o tome jednom godišnje izvještava ministra.³¹

³⁰ Ibidem.

³¹ Ibidem., čl. 6.

2.2. Prava i obveze osnivača

Kada je riječ o obvezama i pravima osnivača, njih je potrebno posebno definirati jer prava i obveze znatno utječu na način i strukturu donošenja odluka u ustanovi, te funkcioniranje same ustanove.

Ako ustanova promijeni djelatnost, ili ako se dvije ustanove spoje, tada osnivači tih dvaju ustanova imaju pravo odnosno obavezu da odlučuju o preuzimanju prava i obaveza osnivača prema ustanovi koja je nastala spajanjem.

Osnivač ustanove koja se podijelila i ustanove iz koje se odvojio dio u samostalnu ustanovu odlučuje o preuzimanju prava i obaveza osnivača prema ustanovama koje su nastale podjelom, odnosno prema ustanovi koja je nastala izdvajanjem, a prava i obaveze osnivača prema ustanovi koja se pripojila drugoj ustanovi prestaju danom upisa akta o pripajanju u sudski registar.

U slučaju statusne promjene ustanove imovinska i druga *prava i obaveze* uređuju se ugovorom.³²

Osnivač(i) ima(ju) obvezu donošenja akta o osnivanju ustanove. Osnivač u tom aktu navodi naziv osnivača, podatke o ustanovi, ali i međusobna prava i obaveze između osnivača i ustanove, način raspolaganja viškom prihoda nad rashodima i način na koji se pokriva višak rashoda nad prihodima, prava, obaveze i odgovornost ustanove u pravnom prometu i tome slično.

Bitno je istaknuti da osnivač može prenijeti i prava i obaveze osnivača i na drugo pravno ili fizičko lice, a to radi aktom o prenošenju prava.

Aktom o prenošenju prava i obaveza osnivača uređuje se način zaštite prava korisnika usluga i druga pitanja od značaja za promjenu osnivača ustanove.³³

³² Uredba sa zakonskom snagom o ustanovama, osnovne odredbe, čl. 15.

³³ Ibidem., čl. 8.

Osnivač ustanove / učilišta može biti ujedno i direktor učilišta, koji ima zasebna prava i dužnosti. U tom slučaju osnivač(i) ima(ju) prava i obveze ne samo osnivača nego i direktora, a na mjestu direktora osnivač može biti najduže šest mjeseci.

Ako osnivač obnaša dužnost direktora, tada ima sljedeća prava i obveze: ³⁴

- Organizira i rukovodi radom ustanove, zastupa i predstavlja ustanovu prema trećim licima i odgovoran je za zakonitost rada ustanove.
- U ostvarivanju rukovođenja ustanovom, direktor predlaže upravnom odboru mjere za efikasno i zakonito obavljanje djelatnosti radi kojih je ustanova osnovana, unutrašnju organizaciju i sistematizaciju poslova i osnove planova rada i razvoja, izvršava odluke upravnog odbora, odlučuje o pravima, obavezama i odgovornostima radnika iz radnog odnosa, podnosi upravnom odboru izvještaj o financijskom poslovanju i vrši druge poslove u skladu sa zakonom i pravilima ustanove.
- Direktor je dužan da obustavi izvršenje općih akata koji su u nesuglasnosti sa Ustavom RH, odnosno u suprotnosti sa zakonom, kao i pojedinačni akt kojim se nanosi šteta ustanovi ili društvenoj zajednici i da o tome obavijesti organ uprave koji vrši nadzor nad zakonitosti rada ustanove.
- Direktor ima obavezu upravljanja izvedbom i izvršenjem financijskog proračuna, te je odgovoran upravnom odboru za rezultate rada i financijsko poslovanje učilišta.

³⁴ Ibidem., čl. 32.

3. ORGANI USTANOVE

Već je u samom procesu osnivanja ustanove neophodno definiranje organa ustanove te upravljanje ustanovom i vođenje poslova ustanove, a vođenje poslova podrazumijeva postojanje ljudskog kadra (organa ustanove) odnosno njezinih članova.

Dakle, ustrojstvo ustanove se uređuje statutom ustanove sukladno Zakonu o ustanovama i aktu o osnivanju.

Unutarnje ustrojstvo (organi) ustanove je sljedeće:

- Upravno vijeće
- Ravnatelj,
- Stručni voditelj,
- Stručno vijeće,
- Ostali organi ustanove.

3.1. Upravno vijeće

Upravno vijeće upravlja učilištem / ustanovom, te vrši glavnu funkciju u ustanovi. Rad upravnog vijeća je definiran Zakonom o ustanovama te nekim drugim zakonima, pravilnicima, odnosno propisima i aktima koji se bave takvim pitanjima.

Ipak, ustanovom ne mora upravljati isključivo upravno vijeće nego neki drugi od ranije navedenih organima, i to na način koji se definira zakonom koji uređuje takva pitanja.

Upravno vijeće donosi programe rada i razvoja ustanove, nadzire njihovo izvršavanje, odlučuje o financijskom planu i godišnjem obračunu, predlaže osnivaču promjenu djelatnosti,

daje osnivaču i ravnatelju ustanove prijedloge i mišljenja o pojedinim pitanjima te donosi odluke i obavlja druge poslove određene zakonom, aktom o osnivanju i statutom ustanove.³⁵

Upravno vijeće imenuje i razrješava ravnatelja, ako posebnim zakonom nije drugačije određeno. Prilikom osnivanja stanove i definiranja načina organizacije ustanove, se može definirati da ravnatelja imenuje Vlada RH, ministarstvo ili tijelo jedinice lokalne samouprave.

Ako upravno vijeće ipak ima obvezu imenovanja i razrješavanja ravnatelja, tada ga je dužno razriješiti:³⁶

- ako ravnatelj sam zatraži razrješenje u skladu s ugovorom o radnom odnosu,
- ako nastanu takvi razlozi koji po posebnim propisima ili propisima kojima se uređuju radni odnosi dovode do prestanka ugovora o radu,
- ako ravnatelj ne postupa po propisima ili općim aktima ustanove, ili neosnovano ne izvršava odluke organa ustanove ili postupa protivno njima,
- ako ravnatelj svojim nesavjesnim ili nepravilnim radom prouzroči ustanovi veću štetu ili ako zanemaruje ili nesavjesno obavlja svoje dužnosti tako da su nastale ili mogu nastati veće smetnje u obavljanju djelatnosti ustanove,
- Prije donošenja odluke o razrješenju, ravnatelju se mora dati mogućnost da se izjasni o razlozima za razrješenje,
- U slučaju razrješenja ravnatelja imenovat će se vršitelj dužnosti ravnatelja, a ustanova je dužna raspisati natječaj za ravnatelja u roku od 30 dana od dana imenovanja vršitelja dužnosti.

³⁵ Zakon o ustanovama, NN 76/1993, čl. 36.

³⁶ Ibidem., čl. 44. st. 2.

3.2. Ravnatelj

Nadalje, ravnatelj je voditelj ustanove. Jednako kao što posao upravnog vijeća može vršiti neki drugi organ, isto vrijedi sa poslom ravnatelja ustanove. U prvom redu treba istaknuti da je ravnatelj zadužen za zakonito poslovanje i funkcioniranje ustanove.

Ravnatelj ne može odnosno ne smije bez posebne ovlasti upravnog vijeća ili osnivača ustanove, odnosno organa kojeg je osnivač odredio nastupati kao druga ugovorna strana i s ustanovom sklapati ugovore u svoje ime i za svoj račun, u svoje ime a za račun drugih osoba, ili u ime i za račun drugih osoba.³⁷

Poslovi, odnosno obveze i prava ravnatelja su sljedeće: ³⁸

- organizira i vodi rad i poslovanje ustanove,
- predstavlja i zastupa ustanovu,
- poduzima sve pravne radnje u ime i za račun ustanove,
- zastupa ustanovu u svim postupcima pred sudovima, upravnim i drugim državnim tijelima te pravnim osobama s javnim ovlastima,
- odgovoran je za zakonitost rada ustanove.

Nadalje, ravnatelj ustanove može dati punomoć drugoj osobi da zastupa ustanovu u pravnom prometu, ali punomoć može dati samo u granicama svojih ovlasti i to sukladno odredbama zakona kojim se uređuju obvezni odnosi.

U slučaju da u ustanovi ne postoji upravo vijeće, odnosno u slučaju da nijedan drugi organ prethodno ne obnaša posao upravnog vijeća, tada ravnatelj ustanove može obavljati te poslove, tj. prema čl. 36. Zakona o ustanovama, ima sljedeća prava:

- donosi programe rada i razvoja ustanove,
- nadzire njihovo izvršavanje,

³⁷ Ibidem., čl. 37.

³⁸ Ibidem.

- odlučuje o financijskom planu i godišnjem obračunu,
- predlaže osnivaču promjenu djelatnosti,
- daje osnivaču i ravnatelju ustanove prijedloge i mišljenja o pojedinim pitanjima te donosi odluke i obavlja druge poslove određene zakonom, aktom o osnivanju i statutom ustanove.

Ravnatelj vodi stručni rad ustanove i odgovoran je za stručni rad ustanove, ako s obzirom na djelatnost i opseg rada nije određeno zakonom ili aktom o osnivanju da su poslovodna funkcija i funkcija vođenja stručnog rada ustanove razdvojeni.³⁹

Kako je učilište javna ustanova, neophodno je da se imenovanje ravnatelja i drugih tijela obavlja također javno, odnosno putem javnih natječaja. Natječaj za imenovanje ravnatelja takve ustanove u RH se objavljuje i u Narodnim novinama.

Kao što je ranije istaknuto, upravno vijeće u pojedinim slučajevima može razriješiti ravnatelja. Ako ravnatelj smatra da je odluka vijeća neutemeljena, može se pozvati na svoja prava.

Odnosno, ravnatelj koji je razriješen ima pravo tužbom tražiti sudsku zaštitu prava, ako smatra da je bio povrijeđen propisani postupak i da je ta povreda mogla bitno utjecati na odluku ili da nisu postojali razlozi za razrješenje propisani odredbom članka 44. stavka 2 Zakona o ustanovama, koji navodi razloge razrješenja ravnatelja (opisano u prethodnom poglavlju).

3.3. Stručni voditelj

Stručni rad ustanove vodi stručni voditelj ako je tako propisano zakonom, aktom o osnivanju ili statutom ustanove, a uvjeti koje mora ispunjavati stručni voditelj te njegova prava, dužnosti i odgovornosti utvrđuju se zakonom, aktom o osnivanju i statutom ustanove.⁴⁰

Stručnog voditelja imenuje i razrješava upravno vijeće ustanove po prethodno pribavljenom mišljenju stručnog vijeća ako zakonom, aktom o osnivanju ili statutom nije drugačije

³⁹ Ibidem., čl. 37.

⁴⁰ Ibidem., čl. 46.

određeno,⁴¹ a za imenovanje i razrješenje stručnog voditelja se primjenjuje isti način postupanja kao i za ravnatelja.

Mora se istaknuti da stručni voditelj u učilištima / ustanovama obnaša prvenstveno poslove upravljanja (vođenja), ali i organizacije poslova – što se podrazumijeva pod upravljanjem i vođenjem učilišta – ali i poslove realizacije procesa obrazovanja.

Osim toga, stručni voditelj se bavi i poslovima administracije, koja je prisutna u gotovo svim organima ustanove, odnosno svim radnim mjestima ustanove.

Uloga i poslovi stručnog voditelja ovise o unutarnjoj organizaciji rada ustanove. Unatoč činjenici da obrazovne ustanove nisu tvrtke, u njima su zaposleni obrazovni stručnjaci kojima je potrebno vodstvo i menadžment.⁴² Najčešća je praksa da poslove stručnog voditelja obrazovanja obavljaju nastavnici koji imaju određeno iskustvo u procesima obrazovanja odraslih, a zaposleni su na određeno ili neodređeno radno vrijeme.

Upravo je posao stručnog voditelja poveznica organizacije i funkcioniranja ustanove sa zakonitostima ekonomskog poslovanja poduzeća, odnosno poveznica obrazovanja sa upravljanjem ustanovom kao poduzećem, upravljanjem financijskim aspektima kao što je prikupljanje i raspolaganje financijskim sredstvima i tome slično.

3.4. Stručno vijeće

Ustanova može imati stručno vijeće ili drugi kolegijalni stručni organ ustanove koji bi obnašao tu dužnost. Sastav, osnivanje i poslovi stručnog vijeća ustanove utvrđuju se statutom ustanove sukladno zakonu i aktu o osnivanju ustanove.⁴³

Stručno vijeće raspravlja i odlučuje o stručnim pitanjima rada ustanove u sklopu nadležnosti utvrđenih zakonom, aktom o osnivanju i statutom ustanove, daje upravnom vijeću, ravnatelju i

⁴¹ Ibidem., čl. 47.

⁴² Martinko, J., Svedružić, A. (2014): Vođenje i poslovi stručnog voditelja u obrazovanju odraslih, Napredak, 155(3), str. 288., prema Velikonja, M. (2012). Andragoško vođenje Učno gradivo za vodje izobraževanja odraslih in učitelje. Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje, znanost, kulturo in šport, Andragoški center Slovenije, Dostupno na: http://arhiv.acs.si/ucna_gradiva/Andragosko_vodenje.pdf (2013).

⁴³ Zakon o ustanovama, NN 76/1993, čl. 49

stručnom voditelju mišljenja i prijedloge glede organizacije rada i uvjeta za razvitak djelatnosti, te drugih poslova određenih zakonom, aktom o osnivanju i statutom ustanove.⁴⁴

3.5. Ostali organi ustanove

U ostale organe ustanove se ubrajaju neki drugi nadzorni, stručni i savjetodavni organi, a sastav, način osnivanja, djelokrug i nadležnost tih organa utvrđuje se statutom ustanove sukladno zakonu i aktu o osnivanju ustanove, kao što vrijedi i kod drugih organa ustanove/učilišta koji su prethodno opisivani.

Nadzor nad radom ustanove obavlja nadležno ministarstvo, osim ako je drugačije određeno zakonom, a u tom slučaju nadzor može obavljati neko drugo tijelo državne uprave.⁴⁵ U pravilu nadzor ne može obavljati nijedno tijelo koje je unutar ustanove nego ono mora neovisno kako ne bi došlo do sukoba interesa.

Ministarstvo ili neko državno tijelo obavlja:⁴⁶

- nadzor zakonitosti rada,
- nadzor financijskog poslovanja,
- nadzor stručnog rada.

U ostale organe ustanove se mogu ubrojati i organi podružnice ustanove, jer je ona sastavni dio ustanove. U podružnici ustanove prema Zakonu o ustanovama djelatnost i poslovanje organizira i vodi predstojnik podružnice u sklopu prava i dužnosti podružnice određenih aktom o osnivanju ili statutom ustanove.⁴⁷

U podružnici ustanove može se osnovati stručno vijeće i drugi organ sukladno aktu o osnivanju i statutu ustanove.⁴⁸

⁴⁴ Ibidem., čl. 50.

⁴⁵ Buhin, N. (2016): Upravljanje ustanovama: analiza zakonodavstva i prakse, Veleučilište Nikola Tesla u Gospiću, Gospić, str. 14.

⁴⁶ Buhin, N. (2016): ibidem., prema Rajko, A. (2010): Upravljanje ustanovama čiji su osnivači jedinice lokalne samouprave, Hrvatskoj pravna revija

⁴⁷ Zakon o ustanovama, NN 76/1993, čl. 52.

⁴⁸ Ibidem.

4. ZAKLJUČAK

O važnosti ustanova i učilišta govori činjenica da su ustanove glavni predmet istraživanja društvenih znanosti kao što su politička znanost, antropologija, ekonomija i sociologija, te su važan dio društvenog poretka i obrazovanja. One predstavljaju formalni mehanizam za stvaranje političke vladavine i izvršenje, kada se govori u općem kontekstu ustanova, ili kada se govori u kontekstu edukativnih ustanova / učilišta, predstavljaju organizacije koje doprinose i organiziraju znanstveni, kulturni, ekonomski i društveni napredak društva – kroz organizaciju edukacije (znanja).

Obrazovne ustanove su škole (predškolska, osnovna/osnovna, srednja škola, visoka škola, fakultet itd.), a istraživačka zajednica se odnosi na akademsku zajednicu i Sveučilišta, a uz nju se usko vežu i istraživački instituti. Organizaciju ustanova i učilišta uređuju različiti Zakoni, kao što je Zakon o ustanovama (NN 76/1993) i tome slični zakoni, kao primjerice Zakon o akademskim i stručnim nazivima i akademskom stupnju (NN 107/07), Zakon o potvrđivanju Konvencije o priznavanju visokoškolskih kvalifikacija u području Europe (NN 9/02, 15/02) i tome slični zakoni.

Zakon o ustanovama definira ustanovu kao pravnu osobu koja se osniva za trajno obavljanje djelatnosti odgoja i obrazovanja, znanosti, kulture, informiranja, športa, tjelesne kulture, tehničke kulture, skrbi o djeci, zdravstva, socijalne skrbi, skrbi o invalidima i druge djelatnosti, ako se ne obavljaju radi stjecanja dobiti, te posebno propisuje naziv ustanove / učilišta, način osnivanja, djelatnost, ustrojstvo i organe ustanove, opće akte, imovinu ustanove i njezinu odgovornost za obveze, javnost rada i nadzor nad radom ustanove, prestanak rada ustanove i tome slično. Propisuje da se otvaranje učilišta vrši upisom u sudski registar, te da se prestanak učilišta kao pravne osobe ostvaruje ispisom iz tog registra. Isto tako, učilište kao obrazovna ustanova također ima poslove kao i profitno poduzeće, pa ima radna mjesta poput stručnog voditelja koji obnaša dužnost ekonomskog menadžera (upravljanje zaposlenicima u ustanovi, realizacija rada i tome slično).

Ustanova prema zakonu može trajno obavljati djelatnosti odgoja i obrazovanja, znanosti, kulture, i tome sličnih djelatnosti, a da bi se ta djelatnost realizirala potrebno je organizirati sljedeće organe ustanove: Upravno vijeće, ravnatelj, stručni voditelj, stručno vijeće, te ostali organi ustanove.

SAŽETAK

Ustanove su vrlo važne zbog toga što oblikuju društvo u svakoj zemlji svijeta, odnosno ispunjavanjem ciljeva svoje djelatnosti unapređuju blagostanje stanovništva. Drugačije rečeno, one su formalni mehanizam za stvaranje političke vladavine i izvršenje, kada se govori u općem kontekstu ustanova, te u kontekstu obrazovanja predstavljaju ustanove koje društvo vode prema napretku u obrazovanju, inovacijama te općem razvitku društva. Učilišta kao ustanove podliježu zakonima koji uređuju njihov djelokrug, prava i obveze, te ih karakterizira to što je njihovo *poslovanje* javno, te što se smatraju neprofitnim organizacijama jer im primarni cilj nije financijska dobit nego uspješna edukacija i obrazovanje. Da bi se to moglo izvršiti, potrebno je da svi organi ustanove (upravno vijeće, ravnatelj, stručni voditelj, stručno vijeće, te ostali organi ustanove) obavljaju svoje poslove i zadatke, odnosno prava i obveze prema Zakonu.

Ključne riječi: učilišta, Zakon o ustanovama, organi ustanove

SUMMARY

Institutions are very important because they shape society in every country of the world, or by fulfilling the goals of their activity, they promote the welfare of the population. In other words, they are a formal mechanism for creating political rule and execution, when it comes to the general context of institutions, and in the context of education represent the institutions that society leads towards progress in education, innovation and the general development of society. Schools as institutions are subject to laws governing their sphere of activity, rights and obligations, and is characterized by their public activity and what are considered as non-profit organizations because their primary goal is not financial gain but successful education and training. In order to do this, it is necessary that all the organs of the institution (the administrative council, the director, the expert leader, the expert council, and other organs of the institution) carry out their duties and duties, ie rights and obligations under the law.

Key words: Institutions, Institution Act, Institution Organizations

LITERATURA

1. Blažič, M. (2007) Didactical dimensions of e-education, *Electronic Services – Opportunities and Obstacles*, School of Business and Management, Novo Mesto, pp. 105-114.
2. Buhin, N. (2016): Upravljanje ustanovama: analiza zakonodavstva i prakse, Veleučilište Nikola Tesla u Gospiću, Gospić
3. Čamilović, D. (2013): Visokoškolsko obrazovanje na daljinu, *Vitez-Tuzla-Zagreb-Beograd-Bukurešt*, 15(15), str. 3.
4. Durkheim, Émile (1895): *The Rules of Sociological Method* 8th edition, trans, Sarah A. Solovay and John M. Mueller, ed. George E. G. Catlin, str. 45.
5. Huntington, Samuel P. (1965). *Political Development and Political Decay*. *World Politics*. 17 (3), str. 386–430.
6. King, F. B., Young, M.F., Drivere-Richmond, K. & Schrader, P.G. (2001): *Defining Distance Learning and Distance Education*. *AACE Journal*, 9(1), 1-14. Norfolk, VA: AACE
7. Martinko, J., Svedružić, A. (2014): Vođenje i poslovi stručnog voditelja u obrazovanju odraslih, *Napredak*, 155(3), str. 287-302.
8. Pravilnik o mjerilima i kriterijima za osnivanje visokih učilišta, NN 9/2005, čl. 2.
9. Puška, A., Stanišić, D., Maksimović, A. (2015): Utjecaj sustava kvaliteta na zadovoljstvo i odanost studenata VŠ *Empirica, Praktični menadžment*, 4(1), str. 16.
10. Rajko, A. (2010): Upravljanje ustanovama čiji su osnivači jedinice lokalne samouprave, *Hrvatskoj pravna revija*
11. Social Institutions (2015): *Stanford Encyclopedia of Philosophy*, Fall
12. Stokes, Susan C. (2003): Do informal institutions make democracy work? Accounting for accountability in Argentina. Paper presented at the conference *Informal Institutions*

and Politics in Latin America, Kellogg Institute for International Studies, University of Notre Dame, str. 24-25.

13. The Pennsylvania State University, Glossary of Distance Education Terms, Dostupno na: <https://courses.worldcampus.psu.edu/public/faculty/DEGlossary.shtml> (25.08.2017.)
14. Uredba sa zakonskom snagom o ustanovama, osnovne odredbe, čl. 15.
15. Dostupno na: <https://www.azvo.hr/hr/o-nama/propisi> (09.09.2017.)
16. Velikonja, M. (2012). Andragoško vođenje Učno gradivo za vodje izobraževanja odraslih in učitelje. Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje, znanost, kulturo in šport, Andragoški center Slovenije, Dostupno na: http://arhiv.acs.si/ucna_gradiva/Andragosko_vodenje.pdf (2013).
17. Zakon o ustanovama, NN 76/1993, čl. 53.

POPIS ILUSTRACIJA

<u>Tablica 1. Zakoni i Pravilnici kojima podliježe organizacija učilišta</u>	11
--	----